

N:o 150.

Af herr **J. Eklund**, angående ändring i villkoren för riksbankens afdelningskontors i Kalmar verksamhet.

Genom en föregående Riksdags beslut har ett afdelningskontor af riksbanken blifvit inrättadt i länsresidensstaden Kalmar. Denna åtgärd helsades med glädje och tacksamhet mot representationen af länsdelens befolkning.

Riksbanken, hvars statuter, bland andra, innefatta den uppgiften att han skall »på drägliga vilkor emot fullgod säkerhet biträda lånebehöfvande med understöd och sålunda till befordrande af handelns och alla nyttiga näringars uppkomst och förkofran förebygga ocker och obilliga intressens beräknande enskilde emellan» har redan kunnat till en del uppfylla sin ädla bestämmelse mot en lånesökande allmänhet. De höga räntesatser, som inom orten varit förherskande, hafva under det gångna årets lopp blifvit väsentligt modererade till fromma för näringsarne.

Men, som Riksdagen behagade erinra sig, inrättades detta kontor i visst afseende efter andra grunder än de, som gälla de förutvarande. Beträffande vaxelaffär och afbetalningslån, så är det likställt med öfriga; men icke så med afseende på kreditivrörelsen, som der är nästan utan betydelse. Efter den tid, som förgått, sedan kontoret började sin verksamhet, har dess styrelse funnit att ett hämmande band är lagdt på dess verksamhet, som såväl för kunderna som styrelsen är tryckande och förlamar denna rörelsegren. Då Riksdagen har öfverlåtit åt sina fullmäktige att bestämma villkoren för bankverksamheten och desse förbehållit sig pröfningsrätten för kreditivlån, har styrelsen på anförda

skäl genom skrifvelse sökt få friare händer, hvartill dock fullmäktige nekat lemna bifall.

Genom att undandraga styrelsen för detta afdelningskontor den pröfvande och bestämmande rätt, som är meddelad öfrige sådana, synes som en af de väsentligare uppgifterna för riksbankens tillkomst och verksamhet, den nemligen: »till befordrande af handelns och alla nyttiga näringars uppkomst och förkofran», hvarom kongl. förordningen den 22 september 1668 omförmäler, vara förfelad.

Enligt mångas förmenande finnas inga giltiga skäl vara för handen, som böra ställa detta kontors styrelse och ortens affärsidkande befolkning i en ofördelaktigare ställning än andra orters, beträffande denna gren af lånerörelsen. För den skull tillåter jag mig vördsamt hemställa,

det Riksdagen behagade förständigå sina bankofullmäktige att likställa riksbankens afdelningskontors i Kalmar låneverksamhet i alla grenar med dem, som ega rum vid öfrige med detta jemförliga kontor, eller ock efter någotdera af de alternativ, som återfinnas i den af dess styrelse till herrar fullmäktige ställda skrifvelse den 5 nästlidne juli, till hvilken jag tillika med fullmäktiges derå gifna svar, hvilka som bilagor åtfölja denna motion, hänvisar.

Om remiss till bankoutskottet anhålles.

Stockholm den 25 januari 1889.

J. Eklund.

Afskrift.

*Utdrag af protokollet, hållet hos herrar fullmäktige
i riksbanken den 23 augusti 1888.*

§ 10. Vid herrar fullmäktiges sammanträde den 26 sistlidne juli hade bordlagts en från afdelningskontoret i Kalmar insänd skrifvelse angående utvidgad befogenhet för kontorets styrelse med afseende på viss gren af utlåningsrörelsen, hvilken skrifvelse numera mellan herrar fullmäktige cirkulerat och var af följande lydelse:

Då nu detta ärende ånyo företogs, erinrade herr deputeranden för den inre förvaltningen, hurusom fullmäktige i sitt yttrande till 1887 års senare riksdags bankoutskott bland annat anfört följande:

En af motionärerna, som föreslagit, att afdelningskontor skulle inrättas i residensstäderna, har uttryckligen framhållit, att de blifvande kontoren borde organiseras efter andra grunder än de nuvarande. Enda möjligheten att vidmagthålla ett större antal afdelningskontor ligger också i sjelfva verket i begränsningen af dessas verksamhet på sådant sätt, att den blir fullt bankmessig och tillför Riksbanken sådana papper, som äro, hvad man kallar, flyttbara och hafva en fast marknad — afbetalningslån naturligtvis undantagna, hvilka icke få öfverstiga ett visst maximum och i sjelfva verket måste betraktas såsom tillhörande en afskild del af bankens rörelse. Från kontorets utlåningsrätt, hvilken skulle omfatta äfven afbetalningslån, borde för öfrigt undantagas alla förbindelser, som grundas å namnsäkerhet eller personalkredit, för såvidt icke sådan ingår i vaxlar, i afseende å hvilka dock så vidt möjligt borde iakttagas, att endast de, som representera verklig affär, skulle diskonteras. I de fall der personalkredit för öfrigt skulle komma till användning, nemligen i fråga om lån mot hypotek af löpande förskrifning och kreditiv med säkerhet af borgen, skulle lånesökande ega att vända sig till hufvudkontoret, på det att distriktet i afseende härå ej måtte komma i annan ställning än före afdelningskontorets öppnande.

En så beskaffad begränsning af de nya kontorens rörelse skulle utan tvifvel bidra att utveckla Riksbankens verksamhet i en sund riktning. I den mån sådant utan olägenhet kunde ske, skulle naturligtvis de principer, som läggas till grund för de nya afdelningskontoren, kunna tillämpas äfven på de äldre eller åtminstone på de mindre betydande

bland dessa, och i alla händelser skulle det på sådant sätt för fullmäktige blifva lättare att sörja för sammanhållandet af riksbankens verksamhet i och genom hufvudkontoret.

I afseende härå öfverensstämma fullmäktige i hufvudsak med de åsikter, som motionären herr Dahn uttalat, dock med den skiljaktighet, att fullmäktige ansett begränsningen bäst kunna ske i och genom bestämmande af de slag af säkerheter, som böra belånas, under det att nyssbemälda motionär vill inskränka lånebeloppen. Det senare synes nemligen fullmäktige komma att i praktiken medföra afsevärda olägenheter, allra helst som gränssiffran blir svår att rätt fixera.

Då Riksdagen sedermera fattat beslut i ämnet och öfverlemnadt åt fullmäktige att föreskrifva vilkor och bestämmelser i afseende på lånerörelsen, hade fullmäktige i öfverensstämmelse med de förut af dem uttalade åsikter i fråga om beviljande af kassakreditiv och lån mot säkerhet af löpande förbindelse under den 25 augusti 1887 förordnat, att styrelsen egde bevilja kassakreditiv mot sådant hypotek, som af fullmäktige blifvit till belåning godkändt och värderadt; men att lån mot löpande förbindelse samt kassa-kreditiv mot borgen eller hypotek af sådan förbindelse ej finge beviljas af det nya kontoret, utan skulle sökande ega att i fråga om sådana vända sig till hufvudkontoret.

Vid 1888 års riksdag hade motion väckts af herrar M. Dahn och L. Jönsson i Sandby, i hvilken hemstälts, att Riksdagen, beträffande ordnandet af lånerörelsen vid de efter s. k. nya systemet — Kalmarkontoret — inrättade afdelningskontor af riksbanken, måtte besluta, att äfven mindre kreditiv mot borgen finge medgifvas till belopp, hvars maximisiffra bankofullmäktige skulle ega bestämma, dels äfven att, under förutsättning, att hvad i första punkten föreslagits bifölles, ytterligare ett afdelningskontor inrättades under år 1888 med uppdrag åt bankofullmäktige att bestämma platsen för detsamma, dock så att kontoret blefve förlagdt i någon länsresidensstad och att de s. k. gamla afdelningskontoren (med undantag af Göteborg och Malmö), så snart fullmäktige funne sådant lämpligen kunna ske, ordnades i likhet med de nya kontoren.

Härom yttrade fullmäktige i sitt till bankoutskottet afgifna utlåtande beträffande såväl denna som öfriga motioner, hvilka gingo ut på upprättande af nya afdelningskontor:

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, anse fullmäktige icke rådligt, att Riksdagen nu skulle besluta upprättandet af något afdelningskontor. Beträffande åter det af herrar Dahn och L. Jönsson framställda förslaget om ändring i de för lånerörelsen vid kontoret i Kalmar

nu gällande bestämmelser anse sig fullmäktige, som för öfrigt i afseende härå icke finna skäl vara anförda, ledande till upphäfvande i väsentlig mån, af hvad sistlidet är blifvit fastställt, så mycket mera föranlättna att dertill afstyrka bifall, som en ändring i den af motionärerna ifrågasatta riktningen skulle göra det ännu svårare för riksbanken att i enlighet med derom framställda önskningsar anordna nya afdelningskontor i olika delar af riket.

Riksdagens båda kamrar afslogo sedermera samtliga i ämnet väckta motioner.

Deputeranden fortsatte härefter:

Den nu lemnade öfversigten af sakens föregående behandling torde hafva till fyllest ådagalagt att med de grunder för afdelningskontorets verksamhet, hvilka skulle först tillämpas å kontoret i Kalmar och enligt hvilka utlåningen mot namnsäkerhet skulle inskränkas utom beträffande de därför särskildt afsedda och utom den egentliga bankrörelsen stående s. k. afbetalningslånen, på det närmaste sammanhänger hela frågan om utsträckning af riksbankens rörelse inom skilda delar af riket genom upprättande af nya afdelningskontor. Vid sådant förhållande skulle det icke kunna anses välbetänkt, om fullmäktige efter en så kort tid, som förflutit sedan afdelningskontoret i Kalmar öppnades, skulle frångå sitt efter noggrant öfvervägande af frågan i dess helhet fattade beslut, allra minst som svårigheter härigenom skulle uppstå för att småningom, på sätt riksbanken kan och bör, realisera den inom riksdagen ofta uttalade önskan, att flere afdelningskontor af riksbanken måtte anordnas. Hvad för öfrigt angår den af kalmarkontoret utöfvade verksamhet, befinnes den ingalunda vara så obetydlig att deraf skulle kunna framgå »i huru ringa grad kontoret förmedlar rörelsen inom sitt område».

Om nemligen jemförelse anställes med de båda sist inrättade kontoren, visar det sig, att vid kontoret i Jönköping den 30 juni 1886 eller omkring 8 1/2 månader efter dess öppnande, de utlånta medlen uppgingo till 1,997,124 kronor 89 öre och vid kontoret i Vexjö den 30 juni 1882, eller ej fullt 9 månader från det rörelsen derstädes begynte, till 1,826,317 kronor 49 öre, under det att vid kontoret i Kalmar den 11 dennes, eller omkring 8 månader från öppnandet, motsvarande belopp utgjorde 1,591,900 kronor 94 öre, hvarvid väl bör ihågkommas, att det sistnämnda kontorets distrikt är ej obetydligt mindre än såväl det enas som det andras af de båda förra. Häri ligger således icke någon giltig anledning till förändring i ifrågasatta syfte af fullmäktiges bestämmelser i ämnet, hvilkas frångående, såsom ofvan blifvit erinradt, skulle inverka på ordnandet af riksbankens framtida verksamhet inom orterna, sådan

denna blifvit till sina grunddrag af fullmäktige inför Riksdagen angifven.

Herr Liss Olof Larsson åberopade innehållet af sin till herrar fullmäktiges protokoll den 26 maj 1887 uttalade särskilda mening och ansåg, i enlighet med då uttalade åsichter, att kontorets alternativa framställning borde på ena eller andra sättet bifallas.

Herr ordföranden grefve Lewenhaupt erinrade, att han biträdt de förslag, som ligga till grund för kalmarkkontorets af fullmäktige bestämde organisation, hufvudsakligen på det att erfarenhet måtte vinnas om lämpligheten af afdelningskontor med den inskränkta verksamhet, nämnda kontor egde utöfva; och då, ehuru kontoret ej länge varit i verksamhet samt förty verkan af den försökta organisationen icke i alla afseenden ännu kunde pröfvas, af kontorsstyrelsens nu förevarande framställning likväl framginge, att kontoret under nuvarande förhållanden ej kunde på ett tillfredsställande sätt betjena särskildt de smärre kreditbehofven, och kontoret dessutom, genom konkurrens med enskilda banker, hvilka drefve utlåningsrörelse mot allenast namnsäkerhet i större omfattning än kontoret kunde, hindrades att utöfva den vidsträckt rörelse, som vore önskelig, om kontorets ändamål skulle förverkligas, funne herr grefven sig böra för sin del på det sätt bifalla kontorsstyrelsens framställning, att det försöksvis medgäfvos styrelsen att bevilja kassakreditiv mot allenast namnsäkerhet till ett visst mindre belopp.

Herrar statsrådet Ehrenheim, friherre Fock, doktor Arnberg och Richter, instämde med herr deputeranden för den inre förvaltningen; hvadan alltså herrar fullmäktige beslutit, att afdelningskontorets nu förevarande framställning ej skulle till någon åtgärd föranleda, hvarom underrättelse skulle meddelas kontoret genom protokollsutdrag. Som ofvan.

Ur protokollet:

C. R. Troilius.

Vidimeras

Ex officio

C. Bergström.

Afskrift.

Till Herrar Fullmäktige i Sveriges Riksbank.

Oaktadt härvarande afdelningskontor af Riksbanken blott varit i verksamhet omkring sju månader, anser styrelsen dock den gångna tiden hafva gifvit tillräcklig erfarenhet, för att styrelsen må kunna våga uttala det omdöme, att kontoret i väsentlig mån förlamas i sin verksamhet och svårligen kan komma att motsvara sitt ändamål, så länge all pröfningsrätt af kreditiv mot borgen är styrelsen undandragen.

Styrelsen har ej heller att om sådana ansökningar afgifva yttrande.

Genom den nuvarande anordningen beträffande kreditivrörelsen har kontoret ej den betydelse för orten, som befolkningen hoppats, och som den samma, enligt allmänna meningen här, bort ega, ty, om ännu handlande och näringsidkare, som önska kreditiv mot namnsäkerhet, ega att med ansökan härom vända sig till hufvudkontoret, torde denna utväg naturligt nog komma att föga begagnas, alldenstund klart är, att då de få sådan försträckning beviljad på platsen hos privatbankerna, de föredraga detta till och med mot drygare vilkor framför att låta sända sina ansökningar till främmande ort, med äfventyr att der få dem afslagne. Häraf blifver då en nödvändig följd, att de för sina öfriga bankaffärer vända sig till dessa samma inrättningar och sålunda gå miste om de fördelar, som riksbanken lemnar i billigare ränta m. m., ett förhållande som åter för kontoret medför den olägenheten, att det blir ytterst svårt, för att ej säga omöjligt, att öfverskåda affärsrörelsen och de namnkombinationer, som densamma framkallar.

Styrelsen kan ej heller förbise, att kontoret härigenom betydligt försvagas i sitt förhållande till de båda här konkurrerande privatbankerna, hvilka röra sig med full frihet inom alla öfliga grenar af bankverksamhet och ej försumma något tillfälle att framhålla denna öfverlägsenhet.

Det torde väl ock få anses orimligt att, då styrelsen eger rätt att utan inskränkning i beloppet pröfva godheten af till diskontering erbjudna vaxlar, samma styrelse skall vara förhindrad taga någon som helst befattning med äfven de minsta borgenskreditiv.

Man kunde visserligen önska, att dylika kreditiv alldeles icke måtte förekomma, men detta torde icke kunna undvikas, åtminstone så länge de enskilda bankerna drifva sin rörelse i samma utsträckning som hittills, och naturligtvis vill styrelsen låta sig angeläget vara, att rätten till beviljande af sådana, om den medgifves, icke missbrukas.

Af det sist publicerade sammandraget af riksbankens ställning har styrelsen inhemtat, att vid visbykontoret, riksbankens hittills min-

sta kontor, kreditiv äro beviljade för 442,300 kronor, efter hvad man antager till öfvervägande del mot borgen, då motsvarande siffra för kalmarkontoret endast är 52,500 kronor.

Genom denna sammanställning framgår klart i huru ringa grad detta kontor förmedlar rörelsen inom sitt område, något som ej heller lemnats obeaktadt af affärsmännen, hvilka med fog kunna anmärka, att denna landsända kommit i en väsentligen ofördelaktigare ställning än öfriga orter, som ega riksbankskontor, och att Kalmar blifvit sämre lottadt än t. ex. Vexjö och Östersund, hvilka platser dock ostridigt, med hänsyn till läge och invånareantal, icke kunna anses berättigade till så betydligt företräde.

På grund af hvad styrelsen sålunda haft äran anföra hemställes värdsamt, det herrar fullmäktige täcktes taga i öfvervägande, huruvida ej styrelsens kompetens kunde utsträckas äfven till beviljande af kassa-kreditiv mot namnsäkerhet, och tillåter sig styrelsen med afseende härå värdsamt föreslå följande tvenne alternativ, endera

att, utan inskränkning i beloppet för hvarje särskildt fall, få rätt att pröfva och bevilja kassakreditiv inom en af herrar fullmäktige, i likhet med för afbetalningslån, fastställd högsta summa för kontorets hela område af förslagsvis 400,000 kronor, eller också att få rätt att pröfva och bevilja kassakreditiv mot namnsäkerhet intill högst 10,000 à 15,000 kronor för hvarje kreditivtagare.

För jordbrukare och mindre näringsidkare kunna väl kreditiv intill 6,000 kronor vara tillfyllest, men personer, som drifva handel eller annan rörelse i något så när omfattande skala, torde i allmänhet icke kunna åtnöja sig med mindre belopp än 10,000 à 15,000 kronor.

Styrelsen vågar äfven slutligen uttala den önskan att om möjligt före den 1:ste nästa oktober få emotse meddelande af det beslut, som herrar fullmäktige, med anledning af denna framställning, kunna komma att fatta, enär det vore af vigt att samtidigt med de enskilda bankerna kunna erbjuda allmänheten kassa-kreditiv för nästa år.

Kalmar i riksbankens afdelningskontor den 5 juli 1888.

J. A. Johansson.

A. P. Danielson.

R. Norberg.

Axel Bökelund.

Vidimeras.

Ex officio.

C. Bergström.